

Скавыш: 1) моцны пранізлівы вецер з завываннем; 2) камыш; 3) патэлья.

Адказы: гарачы вугольчык, дракон, небаскроб, вадзяны звярок, капля тлушчу на паверхні вады або вадкай ежы, заварачны чайнік, мачалка, моцны пранізлівы вецер з завываннем.

Такім чынам, многія беларускія словы арыгінальныя, цікавыя, у іх закладзены значныя камунікатыўныя і выяўленчыя магчымасці, яны маюць унікальную ўнутраную форму. Варта спрыць таму, каб абсяг іх ужывання не звужаўся і беларуская мова не мела прыкрых лексічных страт.

УДК 37.091.3:398.91

Студ. А.А. Вырышава, І.С. Капусціна

Навук. кір. заг. кафедры В.У. Русак (кафедра беларускай філалогіі БДТУ)

АДУКАЦЫЙНАЯ ГУЛЬНЯ «ПРЫКАЗКІ І ПРЫМАЎКІ МОЎ СВЕТУ»

У школьнай практыцы прыказкі і прымаўкі, як правіла, разглядаюцца як тоесныя паняцці. Прыказка – гэта «ўстойлівае народнае суджэнне, якое ў завершанай, сціслай, найчасцей вобразна-паэтычнай форме і пераважна ў пераносным сэнсе, абагульняючы шматвяковы вопыт народа, выказвае катэгарычнае меркаванне пра тыя альбо іншыя з’явы, характарызуе і ацэньвае іх, павучае і дае практычныя парады» [1, с. 16]. Прыказкі розных моў свету вызначаюцца адметнасцю вобразаў і асацыяцый, іншы раз уяўляюць значныя цяжкасці для разумення, асабліва калі ў роднай мове няма аналагічных па сэнсе прыказак або прымавак. Разумець і правільна выкарыстоўваць у маўленні прыказкі можна, толькі ведаючы і разумеючы гісторыю, культуру, побыт, асаблівасці геаграфічнага становішча пэўнай краіны. Няведанне любога з пералічаных элементаў, які лёг у аснову прыказкі або прымаўкі, можа прывесці да няправільнага разумення зместу выказвання ў цэлым. Таму мы можам зрабіць выснову, што прыказкі народаў свету маюць шмат агульнага, але існуюць і спецыфічныя рысы, якія характарызуюць культуру і гісторыю асобных народаў.

У дадзенай працы прапануецца метадычная рапрацоўка адукацыйнай гульні на вызначэнне зместу прыказак і прымавак з розных моў свету і на падбор беларускіх парэміялагічных адпаведнікаў.

Заданне. Падбярыце беларускія адпаведнікі да іншамоўных прыказак. Раствлумачце іх значэнне.

1) «Правільнае прывітанне лепш накрытага стала» (В’етнам): а) «Ад’еўся як пан, а дурны, як баран»; б) «Ці з перцам, ці не з перцам, абы са шчырым сэрцам»; в) «Будзе час – будзе і квас, не ўсё за раз».

2) «Птушкі аднаго апярэння збіраюцца разам» (Англія): а) «Няма смачнейшай вадзіцы, як з роднай крыніцы»; б) «З роднага боку і варона мілая»; в) «Сарока сароку бачыць здалёк».

3) «Не дазваляй гіене вартаваць мяса» (Афрыка): а) «Пусціць казла ў агарод»; б) «Родная зямелька – як зморанаму пасцелька»; в) «Якая справа, такая і слава».

4) «Той не спатыкаецца, хто ляжыць у ложку» (Японія): а) «Як да чаркі – скоры, як да працы – хворы»; б) «Той не памыляецца, хто ад працы хіліцца»; в) «Чужая хата горш за ката».

5) «Зняўшы галаву, па валасах не плачуць» (Расія): а) «Знікла кароўка, прападай і вяроўка»; б) «На добрай зямлі добрая надзея»; в) «Няма горшай долі, як жыць без волі».

6) «Лепш сябар на месцы, чым грошы ў кашальку» (Францыя): а) «Прыбярэ свінню хоць у золата – усё роўна ў хлеў пойдзе»; б) «Хто шануе сябе, таго і людзі шануюць»; в) «Няма грошай – не бяда, як сяброў грамада».

7) «Не навучыцца плаваць, пакуль вады ў вушы не набярэш» (Украіна): а) «Прышоў не званы і ідзі не гнаны»; б) «Трэба нахіліцца, каб з ручая напіцца»; в) «У судзе багаты рэдка вінаваты».

8) «У суседа заусёды трава зелянейшая» (Англія): а) «Рана загоіцца, злое слова – ніколі»; б) «Добра там, дзе нас няма»; в) «Навука хоць намучыць, але жыць навучыць».

9) «Калі няма свінні, то спатрэбіцца і сабака» (Кітай): а) «І месяц свеціць, калі сонца няма»; б) «Калі няма рыб, добры і грыб»; в) «На бязлюддзі і поп чалавек».

10) «Разумны дае курыцы вадку нават у дажджлівы сезон» (Афрыка): а) «Не навучаць бацькі, дык навучыць гора»; б) «Лепш пагана ехаць, чым добра ісці»; в) «На свята думай пра будзень, а летам пра зіму».

Адказы: 1) «Ці з перцам, ці не з перцам, абы са шчырым сэрцам», 2) «Сарока сароку бачыць здалёк», 3) «Пусціць казла ў агарод», 4) «Той не памыляецца, хто ад працы хіліцца», 5) «Знікла кароўка, прападай і вяроўка», 6) «Няма грошай – не бяда, як сяброў грамада»; 7) «Трэба нахіліцца, каб з ручая напіцца», 8) «Добра там, дзе нас няма», 9) усе адказы правільныя; 10) «На свята думай пра будзень, а летам пра зіму».

Такім чынам, у кожнага народа ёсць свае прыказкі, якія складаюць важную частку нацыянальнай культурнай спадчыны. Часта ў

аснове прыказак, якія маюць аднолькавую сутнасць, ляжаць розныя асацыяцыі, звязаныя са спецыфікай быту, гісторыі, культуры, традыцый, звычаяў тых народаў, якія іх прыдумалі.

ЛІТАРАТУРА

1. Малыя жанры. Дзіцячы фальклор / Т. В. Валодзіна, А. І. Гурскі, Г. А. Барташэвіч, Е. П. Кабашнікаў; навук. рэд. А. С. Фядосік. – Мінск: Беларуская навука, 2004. – 439 с. УДК 182.12.451

УДК 811 161.3”38”

Студ. Д.А. Зайцаў, Ц.Д. Рэўт

Навук. кір. заг. кафедры В.У. Русак (кафедра беларускай філалогіі, БДТУ)

МІЖНАРОДНЫ ДЗЕНЬ РОДНОЙ МОВЫ: ГІСТОРЫЯ І ТРАДЫЦЫІ СВЯТА

Шматмоўныя і шматкультурныя грамадствы маюць поспех дзякуючы захаванню мясцовых моў, якія служаць праваднікамі традыцыйных ведаў і культурнай спадчыны. Аднак моўная разнастайнасць сёння знаходзіцца пад пагрозай, паколькі ўсё больш моў знікае. У наш час 40% насельніцтва свету не мае доступу да адукацыі на роднай мове, у некаторых рэгіёнах гэты паказчык складае 90%.

Міжнародны дзень роднай мовы заснаваны рашэннем 30-й сесіі Генеральнай канферэнцыі ЮНЕСКА ў лістападзе 1999 года. У Сусветны каляндар свята ўключана ў 2000 годзе і адзначаецца 21 лютага. ААН ухваліла заснаванне новай даты і заклікала дзяржавы спрыяць зберажэнню моў народаў зямлі. Мэтамі свята з’яўляецца садзейнічанне моўнай і культурнай разнастайнасці, абарона знікаючых моў і прызнанне ўсіх моў аднолькава каштоўнымі.

Свята мае пад сабой гістарычную падставу: 21 лютага 1952 года бенгальская моладзь мужна ўстала на абарону роднай мовы супраць узброенай вінтоўкамі паліцыі. Такім чынам, абраная дата супадае з Днём руху за бенгальскую мову, якая адзначаецца ў Бангладэш як дзень памяці пра крывавыя падзеі 1952 года. Перадумовы трагедыі бяруць пачатак з 1947 г., калі Бангладэш быў часткай Пакістана. У 1948 г. мова урду была аб’яўлена адзінай дзяржаўнай мовай на ўсёй тэрыторыі Пакістана, нягледзячы на тое, што ў Бангладэш людзі размаўлялі на бенгальскай мове. Падняўся рух за дзяржаўны статус бенгальскай мовы. Студэнты-бенгальцы распачалі масавыя пратэсты супраць абвешчання урду дзяржаўнай мовай. 21 лютага 1952 г. актывісты руху былі расстраляныя пакістанскай паліцыяй.